

het begint bij de basis

monitor
basisinfrastructuur
cultuurparticipatie
en cultuurnetwerkers

oktober 2014 - A.M. van Essen, M.G.A. Ligtvoet-Janssen, J.P. de Wit
©Tympan Instituut

Samenvatting

Met ingang van 2013 zijn er belangrijke wijzigingen in het beleid van de provincie Zuid-Holland op het gebied van cultuurparticipatie en -educatie. De provincie subsidieert geen activiteiten meer. Uitsluitend de 'onderbouw' van de dienstverlening aan de gemeenten wordt geborgd. Dit heeft geleid tot forse kortingen op de subsidies van de provinciale cultuurinstellingen. Daarnaast neemt de provincie niet deel aan de nieuwe landelijke regeling Cultuureducatie met Kwaliteit (CMK), maar heeft ervoor gezorgd dat gemeenten in regionaal verband zelf kunnen deelnemen aan de Deelregeling Cultuureducatie met Kwaliteit.

De provincie Zuid-Holland houdt een autonome taak op het gebied van tweedelijns ondersteuning. Vanaf 2013 is de subsidie een taak gebaseerd op bestuurlijke afspraken met medeoverheden, het bestuursakkoord Rijk-IPO. Volgens het Profiel Provincies hebben provincies bij cultuurparticipatie een rol in de tweedelijns ondersteuning, in het bevorderen van de kwaliteit (consulenten) en in de regionale spreiding (toegankelijkheid). In lijn daarmee houdt de provincie een kleine basisvoorziening in stand, die gemeenten tweedelijns ondersteuning biedt bij de uitvoering van de taak op het gebied van cultuurparticipatie. Deze basisvoorziening bestaat uit functies verleend door Kunstgebouw, Jeugdtheaterhuis, Popunie en SEOP. De provincie behoudt een minimale financiële en systeemverantwoordelijkheid. Inhoudelijke aansturing vindt daarom ook plaats door gemeenten. De doelstelling van de provincie is behaald, als Kunstgebouw, Jeugdtheaterhuis, Popunie en SEOP andere bronnen vinden voor de financiering van hun activiteiten (bron: provincie Zuid-Holland).

Daarnaast subsidieert de provincie cultuurnetwerkers die het regionale cultuurnetwerk ondersteunen en een schakelfunctie vervullen bij de spreiding en afstemming van vraag en aanbod op het vlak van cultuurparticipatie en -educatie. Op verzoek van de provincie Zuid-Holland brengt het Tympaan Instituut door middel van een monitor in kaart hoe de basisvoorziening vorm krijgt en in hoeverre gemeenten de ondersteuning van de instellingen in de basisvoorziening en cultuurnetwerkers waarderen.

Gemeenten nemen verschillende diensten af van de provinciale cultuurinstellingen en waarderen hun inzet. Dit betreft zowel de inhoudelijke programma's en projecten op het gebied van cultuureducatie en talentontwikkeling (bijvoorbeeld theaterlessen door Jeugdtheaterhuis) alsook de ondersteuning bij regionale projecten (zoals de ondersteuning van Kunstgebouw bij CMK) en lokale activiteiten (bijvoorbeeld advisering bij popfestivals door Popunie). In het algemeen zijn gemeenten te spreken over de kennis en expertise van de provinciale cultuurinstellingen en de samenwerking met lokale culturele instellingen. De provinciale cultuurinstellingen hebben daarmee een belangrijke bijdrage geleverd aan de (regionale) spreiding en de toegankelijkheid van cultuurparticipatie en -educatie. De waardering voor de provinciale cultuurinstellingen blijkt ook het feit dat het hen in 2013 gelukt is om additionele financiering voor hun activiteiten te vinden. Daarmee is de provinciale doelstelling ten aanzien van de basisvoorziening behaald.

De inzet van de cultuurnetwerkers is voor een belangrijk deel gericht op ondersteuning bij CMK. Daarnaast houden de cultuurnetwerkers zich bezig met regionale afstemming buiten CMK, zoals het bevorderen van regionale afstemming tussen het voortgezet onderwijs en culturele instellingen, ondersteuning van het regionaal platform cultuureducatie en afstemming van binnen- en buitenschoolse cultuureducatie. Het aanjagen van processen, het functioneren als smeermiddel en het stimuleren van samenwerking worden door gemeenten gewaardeerd. Ook de onafhankelijke positie tussen partijen en inhoudelijke kennisdeling van cultuurnetwerkers spelen, een belangrijke rol. Hieruit kan worden opgemaakt dat

het cultuurnetwerkers is gelukt om mee te bewegen met de veranderingen van de afgelopen jaren.

Het is belangrijk dat de provincie de komende jaren de subsidies handhaaft. De continuïteit van delen van cultuurparticipatie en -educatie op gemeentelijk niveau, waaronder de uitvoering van CMK, komt anders in gevaar. De provinciale subsidie kan gezien worden als 'seed money': het feit dat de provincie zorgt voor de 'basis' (onderbouw) maakt het mogelijk om bijdragen te krijgen van gemeenten, fondsen en sponsors voor de ontwikkeling en uitvoering van activiteiten.

Inhoud

blz

1 Inleiding

1.1	Beleidskader	1
1.2	Vraagstelling	2
1.3	Aanpak	2
1.4	Leeswijzer	3

2 Inzet door de provinciale cultuurinstellingen in de basisvoorziening

2.1	Uitgangssituatie 2011	5
2.2	Doelstellingen en inzet 2013	5
2.2.1	Inleiding	5
2.2.2	Kunstgebouw	6
2.2.3	Jeugdtheaterhuis	7
2.2.4	Popunie	8
2.2.5	SEOP	9
2.3	Waardering inzet door gemeenten	10
2.3.1	Inzet Kunstgebouw	10
2.3.2	Jeugdtheaterhuis, Popunie en SEOP	11
2.4	Toekomstvisie	13
2.4.1	Kunstgebouw	13
2.4.2	Jeugdtheaterhuis, Popunie en SEOP	14

3 Inzet cultuurnetwerkers

3.1	Uitgangssituatie 2011	15
3.2	Doelstellingen en inzet 2013	15
3.3	Waardering inzet cultuurnetwerkers door gemeenten/regio's	17
3.4	Toekomstvisie	17

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

19

L
Literatuur

B
Bijlagen

1 Inleiding

1.1 Beleidskader

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland achten cultuurparticipatie primair een taak van gemeenten. De provincie Zuid-Holland heeft daarom haar autonome taken op het gebied van cultuurparticipatie en -educatie afgebouwd. De provincie subsidieert geen activiteiten meer. In lijn daarmee heeft de provincie fors bezuinigd op de subsidies van de provinciale cultuurinstellingen. Ook neemt de provincie niet deel aan de nieuwe landelijke regeling Cultuureducatie met Kwaliteit (CMK). Het doel van CMK is de kwaliteit van cultuureducatie in het primair onderwijs via een landelijk samenhangende aanpak te borgen (zie voor een overzicht van de doelstellingen bijlage 1). De provincie heeft er wel voor gezorgd dat gemeenten in regionaal verband zelf kunnen deelnemen aan de Deelregeling Cultuureducatie met Kwaliteit. [Het merendeel van de Zuid-Hollandse regio's/gemeenten neemt deel.](#)

De provincie Zuid-Holland houdt een autonome taak op het gebied van tweedelijns ondersteuning. Vanaf 2013 is de subsidie een taak gebaseerd op bestuurlijke afspraken met medeoverheden, het bestuursakkoord Rijk-IPO. Volgens het Profiel Provincies hebben provincies bij cultuurparticipatie een rol in de tweedelijns ondersteuning, in het bevorderen van de kwaliteit (consulenten) en in de regionale spreiding (toegankelijkheid). In lijn daarmee houdt de provincie een kleine basisvoorziening in stand, die gemeenten tweedelijns ondersteuning biedt bij de uitvoering van de taak op het gebied van cultuurparticipatie (bron: provincie Zuid-Holland) De basisvoorziening bestaat uit een sterk afgeslankt Kunstgebouw, dat met name kennisdeling en informeren van gemeenten en scholen, ondersteunen van netwerken (ICC'ers, cultuurnetwerkers en cultuurbemiddelaars) en dienstverlenend aanbod (met afname door gemeenten op basis van de beschikbare € 10,90 per leerling verkregen van OCW) tot taak heeft (provincie Zuid-Holland 2011b). Daarnaast maken functies verleend door Jeugdtheaterhuis Zuid-Holland (Jeugdtheaterhuis), Popunie Zuid-Holland (Popunie) en Stichting Educatieve Orkestprojecten (SEOP) deel uit van de basisvoorziening.

Met deze basisvoorziening wordt uitsluitend de 'onderbouw' van de dienstverlening aan gemeenten geborgd, ervan uitgaande dat de gemeenten zelf de 'bovenbouw' zullen afnemen. De provincie behoudt een minimale financiële en systeemverantwoordelijkheid. Inhoudelijke aansturing vindt daarom ook plaats door gemeenten. De doelstelling van de provincie is behaald, als Kunstgebouw, Jeugdtheaterhuis, Popunie en SEOP andere bronnen vinden voor de financiering van hun activiteiten (bron: provincie Zuid-Holland).

Naast de instandhouding van de basisvoorziening worden de bestaande regionale cultuureducatienetwerken met provinciale subsidie ondersteund door cultuurnetwerkers. De cultuurnetwerker ondersteunt het regionale cultuurnetwerk en vervult een schakelfunctie bij de spreiding en de afstemming van vraag en aanbod op het vlak van cultuurparticipatie en in het bijzonder cultuureducatie (Provincie Zuid-Holland 2012b).

De provincie Zuid-Holland wil graag weten hoe de basisvoorziening vorm krijgt, in hoeverre de gemeenten zich ondersteund voelen door de basisvoorziening en de cultuurnetwerkers en wat meetbare effecten van deze activiteiten zijn¹. De provincie heeft het Tympaan

¹ Zie subsidieverordening cultuurnetwerkers.

Instituut gevraagd een monitor basisinfrastructuur op te zetten, waarbij jaarlijks gegevens in kaart worden gebracht. In 2013 vond de eerste inventarisatie van gegevens voor de monitor plaats.

1.2 Vraagstelling

In de eerste inventarisatie zijn de volgende vragen beantwoord:

- 1 Hoe ondersteunt de basisvoorziening gemeenten bij de uitvoering van hun activiteiten op het gebied van cultuurparticipatie en -educatie?
- 2 Wat is de inzet van de cultuurnetwerkers in het kader van regionale afstemming van vraag en aanbod aan cultuurparticipatie en -educatie?
- 3 Hoe wordt de inzet door de provinciale cultuurinstellingen en cultuurnetwerkers door gemeenten gewaardeerd?

1.3 Aanpak

Voor de beantwoording van de vragen is de volgende aanpak gehanteerd:

- In kaart brengen van de activiteiten van de provinciale cultuurinstellingen en cultuurnetwerkers door middel van:
 - een documentenstudie (activiteitenplannen van de provinciale cultuurinstellingen 2013 en 2014, jaarverslagen van de provinciale cultuurinstellingen 2013², de subsidieaanvragen van de cultuurnetwerkers en subsidieaanvragen en activiteitenplannen CMK van de deelnemende regio's en gemeenten³;
 - een inventarisatie onder de provinciale cultuurinstellingen (een interview met Kunstgebouw en een korte inventarisatie onder Jeugdtheaterhuis, Popunie en SEOP per e-mail).
- In kaart brengen van de waardering van de provinciale cultuurinstellingen door middel van interviews per regio, waarbij is uitgegaan van de regio-indeling voor de samenwerking in het kader van de voormalige RAS op basis van de volgende indicatoren:
 - afname van het aanbod aan diensten/activiteiten door gemeenten en de tevredenheid van gemeenten daarover;
 - additionele financiering van 'derden' (gemeenten, fondsen en dergelijke).

Voor het merendeel zijn de interviews met ambtelijke contactpersonen in de regio gehouden. Een overzicht van de respondenten is te vinden in bijlage 2.

- Voor Jeugdtheaterhuis is naar aanvullende informatie gezocht in de vorm van gemeentelijke documenten en interviews met gemeenten waarin Jeugdtheaterhuis een leslocatie heeft⁴. Een overzicht van de respondenten is te vinden in bijlage 2.
- In kaart brengen van de waardering van de cultuurnetwerkers door middel van interviews per regio (zie voor een overzicht van de respondenten bijlage 2).

² Voor zover beschikbaar.

³ Gemeenten met meer dan 90.000 inwoners blijven hierbij buiten beschouwing, omdat die in het verleden ook geen subsidiërelatie met de provincie hadden. In de regio Rijnmond blijven de subregio's Barendrecht, Albrandswaard en Ridderkerk en de subregio Capelle aan den IJssel en Krimpen aan den IJssel (neemt niet deel aan de Deelregeling) buiten beschouwing.

⁴ Voor Popunie en SEOP is afgezien van het zoeken naar documenten op gemeentelijke websites en aanvullende interviews. Afspraken over hun inzet worden vooral gemaakt met het middenkader en onderwijs.

- Maken van een vergelijking met de resultaten van het project 'Terugblik en toekomstvisie uit 2011' (Van Essen, Ligtvoet-Janssen 2011) (nulanalyse) om de veranderingen in de inzet van de cultuurnetwerkers en de tevredenheid met de inzet van de provinciale cultuurinstellingen sindsdien in kaart te brengen.
- Schrijven van een rapportage op basis van alle gegevens, die in concept eenmaal is besproken met de contactpersoon van Bureau Cultuur van de provincie Zuid-Holland.

1.4 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft de inzet en waardering van de inzet van provinciale cultuurinstellingen, hoofdstuk 3 de inzet en waardering van de inzet van cultuurnetwerkers. Hoofdstuk 4 sluit af met conclusies en aanbevelingen.

2 Inzet door de provinciale cultuurinstellingen in de basisvoorziening

2.1 Uitgangssituatie 2011

Aan het eind van het Programma Cultuurparticipatie 2009-2012 heeft het Tympaan Instituut in kaart gebracht hoe de bestuurlijke en ambtelijke vertegenwoordigers van de RAS-regio's de ondersteuning van de provinciale cultuurinstellingen waardeerden en welke functie zij voor de instellingen zagen na afloop van het Programma Cultuurparticipatie (Van Essen, Ligtvoet-Janssen 2011). Voor wat betreft de instellingen die nu deel uitmaken van de basisvoorziening kwam hieruit naar voren dat er met name zicht was op de ondersteuning door Kunstgebouw. De inzet van de overige provinciale cultuurinstellingen vond voor een groot gedeelte plaats buiten het zicht van de regio.

In het algemeen waren regio's zeer te spreken over de (beleidsmatige) ondersteuning die Kunstgebouw gaf, bijvoorbeeld over de inzet via de RAS-cultuurkaart⁵ en ondersteuning aan cultuurnetwerkers. De ondersteuning leek met name van belang voor regio's met kleinere gemeenten. De waardering van Kunstgebouw was wisselend: sommige regio's waardeerden het aanbod van Kunstgebouw op het gebied van cultuureducatie in hoge mate, andere regio's vonden het programma te aanbodgericht. Sommige regio's hebben aangegeven ook na 2012 behoefte te hebben aan ondersteuning bij cultuurparticipatie en -educatie van met name Kunstgebouw⁶. Andere regio's lieten weten dat zij zo veel mogelijk gebruik wilden maken van regionale en lokale instellingen.

2.2 Doelstellingen en inzet 2013

2.2.1 Inleiding

De provinciale cultuurinstellingen richten zich elk op een ander type inhoudelijke activiteiten en andere doelgroepen. Er kan daarom ook niet worden gesproken van één basisvoorziening⁷.

Voor alle provinciale cultuurinstellingen geldt dat 2013 een overgangsjaar was met veranderingen in de organisatie en takenpakket en het zoeken naar additionele financiering.

⁵ Deze Cultuurkaart gaf elke regio de mogelijkheid om wat extra advies in te kopen bij de provinciale instellingen cultuur om de kwaliteit van de regionale plannen cultuurparticipatie nog verder te versterken.

⁶ Naast Erfgoedhuis Zuid-Holland voor erfgoedparticipatie en -educatie.

⁷ Dit betekent dat de provinciale cultuurinstellingen afzonderlijk van elkaar werken en er geen onderlinge afstemming is. Het instellingsoverleg is na afloop van het Programma Cultuurparticipatie opgeheven.

2.2.2 Kunstgebouw

2012-2013 gold voor Kunstgebouw als overgangperiode. In deze periode is Kunstgebouw gereorganiseerd naar (een deel van de) basisvoorziening en is gefocust op een makelaarsrol voor cultuureducatie in het primair onderwijs in het landelijk gebied. Ook is de overgangperiode gebruikt om te onderzoeken of 'losse activiteiten'/projectmatige werkzaamheden, zoals het ontwikkelen van op zichzelf staand lesmateriaal, ook zonder provinciale subsidie gecontinueerd konden worden⁸.

Met de subsidie voor de basisvoorziening wordt de organisatie Kunstgebouw betaald (de huur van het gebouw en loonkosten van de medewerkers). Voor alle activiteiten, bijvoorbeeld de bijeenkomsten voor penvoerders CMK en zaken als handleidingen en vervoerskosten moet worden betaald.

Inhoudelijke programma's

In het schooljaar 2013-2014 biedt Kunstgebouw aan 341 scholen in 41 gemeenten het project Kijk I Kunst aan en op 77 scholen in twintig gemeenten het project Doe I Kunst. [Kunstgebouw richt zich met name op scholen in gemeenten in landelijke gebieden](#). Op veel scholen maken Kijk I Kunst en Doe I Kunst deel uit van CMK, soms worden (onderdelen van) de inhoudelijke programma's buiten CMK afgenomen. Contracten voor de inzet van de inhoudelijke programma's worden door Kunstgebouw met schoolbesturen gesloten, in een enkel geval met de gemeente⁹. Contracten voor afname van deze programma's worden veelal voor vier jaar afgesloten¹⁰, desgewenst kunnen projecten ook een jaar worden afgenomen.

De programma's Kijk I Kunst en Doe I Kunst zijn ten opzichte van de programma's Kunstmenu en Kunst in Uitvoering vernieuwd. Het programma Doe | Kunst is opgesplitst. Scholen hebben nu de mogelijkheid om ook losse onderdelen van de programma's af te nemen en niet alleen het hele pakket. De gewijzigde aanpak heeft niet geleid tot minder leerlingen die worden bereikt ten opzichte van voorgaande jaren. Ook het programma Kijk | Kunst zal in de komende schooljaren opgeknipt worden zodat ook delen ervan af te nemen zijn door de scholen.

De inhoudelijke programma's van Kunstgebouw zijn een aanvulling op aanbod van lokale instellingen. Uitgangspunt in CMK is samenwerking van het onderwijs met lokale culturele instellingen. Daar waar mogelijk wordt daarom gebruikgemaakt van het aanbod van lokale instellingen. Wat er op lokaal niveau niet is of van kwalitatief onvoldoende niveau, wordt aangevuld met professionele kunst. Met name in landelijke gebieden zorgt Kunstgebouw voor die aanvulling. In Maassluis verzorgt Kunstgebouw bijvoorbeeld de discipline 'dans' in door de gemeente georganiseerde, cultuureducatieve programma. In Westland wordt een lokaal Cultuurweb opgericht dat bemiddelt tussen het onderwijs en de lokale culturele aanbieders. Kunstgebouw vult daar aan met onderdelen uit Kijk I Kunst en Doe I Kunst.

Informereren en netwerken

'Informereren en netwerken' is een andere taak van Kunstgebouw. Dat gebeurt door middel van nieuwsbrieven (waaronder een nieuwsbrief CMK, die 6-8 keer per jaar verschijnt en aan

⁸ Zoals het project 'Brief aan de koning' (in het kader van 200 jaar Koninkrijk der Nederlanden) of het lesboek Kinderboekenweek. Het bleek dat het voortbestaan van deze activiteiten niet mogelijk is zonder een provinciale bijdrage. In 2014 worden deze activiteiten niet voortgezet.

⁹ In dat geval is cultuureducatie uitdrukkelijk onderdeel van het gemeentelijke beleid, al of niet vastgelegd in de LEA.

¹⁰ Dit heeft te maken met het feit dat ook provinciale programma's in het verleden en het huidige landelijke programma een looptijd hebben van vier jaar.

alle penvoerders en andere belangstellenden wordt gestuurd), factsheets (onder andere over CMK) en een magazine. Andere middelen die worden ingezet zijn informatiebijeenkomsten en -producten voor het onderwijs en het organiseren van een netwerk voor ICC'ers, cultuurnetwerkers en penvoerders van CMK.

De bijeenkomsten met penvoerders CMK worden georganiseerd op basis van geluiden uit het veld. Zo werd er in april 2014 een bijeenkomst gehouden over de inhoudelijke verantwoording CMK aan het FCP. Naast de bijeenkomsten met penvoerders is er twee keer per jaar een (gratis) bijeenkomst voor cultuurnetwerkers, waarbij experts van buiten betrokken kunnen worden. Cultuurnetwerkers hebben ook individueel overleg met Kunstgebouw, bijvoorbeeld in het kader van de aanvraag CMK. De cultuurnetwerkers zijn expliciet bevroegd welke vorm van overleg en ondersteuning ze willen en welke onderwerpen zij aan de orde gesteld wilden zien tijdens bijeenkomsten.

In het kader van 'netwerken en informeren' beheert Kunstgebouw een LinkedIn-groep CMK¹¹.

Betrokkenheid bij CMK

Kunstgebouw is op diverse manieren betrokken (geweest) bij de totstandkoming van de subsidieaanvragen CMK en uitvoering daarvan in Zuid-Holland¹²:

- als aanjager voor deelname aan de Deelregeling CMK door uitleg in gemeenten over CMK en het stimuleren van gemeenten en lokale instellingen tot deelname aan CMK (bijvoorbeeld Trias in Rijswijk en de bibliotheek in Lansingerland);
- als (co-)auteur van het plan en/of meewerken aan de ontwikkeling (in Alblasserwaard-Vijfheerenlanden, Holland Rijnland, Pijnacker-Nootdorp/Lansingerland en Westland);
- als penvoerder/aanvragende instelling (Goeree-Overflakkee/Voorne-Putten);
- verzorgen van trainingen op het gebied van deskundigheidsbevordering en professionalisering (Alblasserwaard-Vijfheerenlanden, Goeree-Overflakkee/Voorne-Putten, Hoeksche Waard en Westland);
- als lid van de projectgroep/begeleidingsgroep die toeziet op de uitvoering van het plan procesondersteuning (Alblasserwaard-Vijfheerenlanden, Goeree-Overflakkee/Voorne-Putten, Holland Rijnland, Pijnacker-Nootdorp/Lansingerland en Westland).

2.2.3 Jeugdtheaterhuis

De bezuinigingen op subsidies voor cultuurparticipatie door de provincie Zuid-Holland hebben bij Jeugdtheaterhuis geleid tot een verandering in het takenpakket. Jeugdtheaterhuis is vanaf 2012 een basisvoorziening gericht op kwaliteit en deskundigheid en fungeert op basis van de provinciale subsidie als tweedelijns-/ondersteunende organisatie gericht op het bovenlokaal ontwikkelen en distribueren van activiteiten in de vorm van lessen in het kader van buitenschoolse cultuureducatie. Jeugdtheaterhuis doet dit op zes leslocaties, te weten Alphen aan den Rijn, Capelle aan den IJssel, Gorinchem, Gouda, Leiden en Maassluis. Jeugdtheaterhuis heeft echter niet alleen leerlingen uit de gemeenten met een leslocatie, maar heeft feitelijk een provinciaal bereik.

Het verminderen van de provinciale subsidie betekende dat een aantal activiteiten niet langer uit de provinciale subsidie gefinancierd konden worden, met name familievoorstellin-

¹¹ Deze heeft 69 deelnemers.

¹² Voor het penvoerderschap verzorgen van trainingen en deelname aan projectgroepen/begeleidingsgroepen wordt Kunstgebouw uit projectgelden CMK betaald.

gen en aanbodgerichte kunsteducatieve projecten. De bezuinigingen hebben daarnaast geleid tot inkrimping van het personeelsbestand van Jeugdtheaterhuis.

Door het wegvallen van de provinciale bijdrage aan het Jeugdtheaterhuis kwam deze organisatie op de rand van een faillissement te staan. Om dit te voorkomen zijn diverse overleggen geweest tussen de gemeenten Capelle aan den IJssel, Gouda, Maassluis, Alphen aan den Rijn, Gorinchem en Leiden over een faillissementsdreiging van Jeugdtheaterhuis (gemeente Capelle aan den IJssel 2013). Uiteindelijk hebben de zes gemeenten waar Jeugdtheaterhuis een afdeling heeft, de intentie uitgesproken en vastgelegd om de verantwoordelijkheid voor een deel van de weggevallen middelen van de provincie op zich te nemen (Jeugdtheaterhuis Zuid-Holland 2012).

Ten opzichte van 2012 is in 2013 de bijdrage uit gemeentelijke subsidies met circa 45% gestegen¹³ (Jeugdtheaterhuis Zuid-Holland 2014a). Dit is met name afkomstig uit de landelijke regeling Combinatiefunctie. Jeugdtheaterhuis is hierdoor in vier gemeenten (te weten Alphen aan den Rijn, Capelle aan den IJssel, Gouda en Maassluis) actief als cultuurcoach. De inzet van de cultuurcoach maakte het in 2013 ook mogelijk om binnenschools lessen te blijven verzorgen. De cultuurcoaches organiseren het hele jaar door binnen- en buitenschoolse theateractiviteiten, waarbij per school wordt bekeken waar de behoeften en mogelijkheden liggen op het gebied van theater. Voorbeelden van activiteiten zijn reeksen van wekelijkse toneellessen met eindpresentatie aan ouders/verzorgers, een afscheidsvoorstelling met leerlingen van groep 8, ondersteuning van leerkrachten bij theateractiviteiten in de klas, buitenschoolse theaterlessen op de scholen projecten rondom de familievoorstelling LOVE (Jeugdtheaterhuis Zuid-Holland 2014b).

Naast een stijging van de inkomsten uit gemeentelijke subsidies, is het Jeugdtheaterhuis ook gelukt om meer bijdragen van Fondsen (waaronder Fonds 1818, Fonds Schiedam Vlaardingen, Fonds voor Cultuurparticipatie en het Prins Bernhard Cultuurfonds) te verwerven, die met name zijn ingezet voor de familievoorstelling LOVE. Additioneel zijn middelen verworven uit het uitvoeren van projecten in het onderwijs en de bijdragen via de actie 'Vriendje voor een tientje'. Deze extra middelen hebben samen met een verdere kostenreductie en efficiency ervoor gezorgd dat de omzetsdaling lager is uitgevallen dan verwacht¹⁴. Door een strakke bedrijfsvoering, het aangaan van nieuwe vormen van uitwisseling en samenwerking, de ontwikkeling van nieuwe activiteiten en het aanboren van andere financieringsbronnen ziet Jeugdtheaterhuis de toekomst met vertrouwen tegemoet (Jeugdtheaterhuis Zuid-Holland 2014c).

De afspraken voor de inzet van Jeugdtheaterhuis zijn tot stand gekomen in overleg met beleidsmedewerkers Cultuur van provincie en gemeenten. Cultuurnetwerkers zijn hierbij niet betrokken geweest. Het Jeugdtheaterhuis heeft het eigen netwerk gebruikt.

2.2.4 Popunie

Popunie richt zich in het kader van de boekjaarsubsidie van de provincie Zuid-Holland met name op de taken 'deskundigheidsbevordering en cultuureducatie' en 'archief en media' (Popunie Zuid-Holland 2012). De subsidie is in 2013 voor circa 45% ingezet om de 'basis' van Popunie te financieren (organisatie, huisvesting en personeel). De resterende subsidie is ingezet voor het bieden van ondersteuning aan het Zuid-Hollandse middenkader op het

¹³ Van circa € 290.000,00 naar circa € 425.000,00.

¹⁴ De omzet in 2013 is ten opzichte van 2012 met 11% afgenomen als gevolg van de bezuiniging van de provincie Zuid-Holland en een daling in het aantal leerlingen.

promotionele, financiële, organisatorische, programmatische en informatieve vlak. Dit betrof met name activiteiten gericht op kwaliteit- en deskundigheidsbevordering, het project Music Support Zuid-Holland¹⁵ en activiteiten gericht op website, social media en applicaties (Popunie Zuid-Holland 2014).

Popunie werkt vraaggericht. Afspraken over de inzet van Popunie worden gemaakt met het middenkader (festivals, buurthuizen, muziekscholen en podia), dat Popunie benadert. Door deze laagdrempelige en directe aanpak hebben de bands en muzikanten er daadwerkelijk baat bij (Popunie Zuid-Holland 2014). Met cultuurnetwerkers zijn geen contacten.

De Popunie heeft in 2013 een geslaagde transitie volbracht van een primair provinciaal gesubsidieerde popkoepel naar een op gemeenten georiënteerde organisatie, die vanaf 2013 onder andere de makelaarsfunctie vervult binnen de kleine provinciale basisstructuur. Naast de boekjaarsubsidie van de provincie dragen ook gemeenten zelf bij aan activiteiten met een provinciale dekking. De bijdragen van gemeenten zijn in 2013 ten opzichte van 2012 met 50% toegenomen¹⁶. Daarnaast zijn de bijdragen van fondsen meer dan verdubbeld¹⁷. Deze additionele financiering heeft andere projecten mogelijk gemaakt, waaronder het project Kunstbende Zuid-Holland¹⁸. Tot slot voert Popunie specifiek activiteiten uit voor Rotterdam in het kader van het vierjarige Cultuurplan van Rotterdam en waarvan Popunie subsidie ontvangt (Popunie Zuid-Holland 2014).

2.2.5 SEOP

Met de provinciale boekjaarsubsidie kan alleen de 'basis' worden gefinancierd, zijnde de algemene beheerslasten en bepaalde ontwikkelkosten. In 2013 resteerde een kleine projectsubsidie, die met toestemming van de provincie Zuid-Holland is ingezet voor tien koorbegeleidingen (SEOP 2012a).

Het is SEOP gelukt om in 2013 bijna een ton aan additionele financiering te verwerven, met name bijdragen van fondsen en gemeentelijke subsidies. In 2013 heeft SEOP deze financiering met name ingezet voor projecten voor het onderwijs, waaronder het project Mozarts Wondere Wereldreis in achttien gemeenten¹⁹ (SEOP 2013). In sommige gemeenten is het project onderdeel van Kijk I Kunst van Kunstgebouw, in andere gemeenten worden afspraken met lokale cultuureducatieve instellingen, met de gemeente zelf, met scholen en in de Hoeksche Waard met de cultuurnetwerker gemaakt. Daarnaast zijn in 2013 voorstellingen verzorgd van het project 'Romeo en Julia' voor het voortgezet onderwijs. Ook zijn nieuwe projecten ontwikkeld, waaronder de voorstelling 'Het koffertje van Ida Vos, waarvan voor het voorjaar van 2014 al 24 voorstellingen zijn geboekt (SEOP 2013).

Volgens SEOP blijft de belangstelling voor projecten groot: scholen, gemeenten en culturele instellingen blijven de projecten afnemen. Op basis van de successen van 2013 lijkt er volgens SEOP zeker perspectief te zijn voor de komende jaren. De boekjaarsubsidie van de Provincie Zuid-Holland is een belangrijke financiële basis hiervoor. De provinciale subsidie

¹⁵ Met activiteiten in de gemeenten Binnenmaas, Bodegraven-Reeuwijk, Cromstrijen, Den Haag, Delft, Dordrecht, Gorinchem, Hellevoetsluis, Katwijk, Korendijk, Leiden, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Molenwaard, Oud-Beijerland, Ridderkerk, Rotterdam, Sliedrecht, Strijen, Teylingen en Zwijndrecht en met deelnemers uit heel Zuid-Holland.

¹⁶ In 2013 € 30.000,00 terwijl dat in 2012 € 20.000,00 was (exclusief bijdragen uit het Cultuurplan Rotterdam).

¹⁷ Van € 54.000 in 2012 naar € 121.000,00 in 2013.

¹⁸ Met activiteiten in de gemeenten Den Haag, Goeree-Overflakkee, Gouda, Oud-Beijerland en Rotterdam en deelnemers afkomstig uit de hele provincie.

¹⁹ Alphen aan den Rijn, Brielle, Binnenmaas, Cromstrijen, Delft, Goeree-Overflakke, Gouda, Hellevoetsluis, Katwijk, Korendijk, Maassluis, Noordwijk, Oud-Beijerland, Pijnacker-Nootdorp, Noordwijk, Schiedam, Strijen, Vlaardingen.

kan beschouwd worden als ‘seed money’ die het mogelijk maakt om de projectgelden te kunnen werven. Hiermee blijven muziekprojecten met symfonieorkest toegankelijk voor kinderen en jongeren in heel Zuid-Holland (SEOP 2013).

2.3 Waardering inzet door gemeenten

2.3.1 Inzet Kunstgebouw

Inhoudelijke programma’s

Kijk I Kunst en Doe I Kunst worden in het algemeen zeer gewaardeerd. De waardering voor de inhoudelijke programma’s van Kunstgebouw blijkt uit het feit dat één regio aangeeft dat in het kader van CMK meer scholen de inhoudelijke programma’s zijn gaan afnemen, vanwege de goede ervaringen van scholen die er vóór CMK al aan deelnamen. In één regio hebben gemeenten afname van de programma’s als voorwaarde gesteld voor cofinanciering van CMK.

CMK stimuleert een meer vraaggerichte werkwijze van Kunstgebouw. Dit is het gevolg van de samenwerking met andere instellingen in het kader van CMK en de afstemming met gemeenten en scholen. Dit heeft onder meer geleid tot het opknippen van Kijk I Kunst en ook Doe I Kunst zal opgesplitst worden in losse onderdelen die apart afgenomen kunnen worden. Ook wordt het lesmateriaal uitgebreid met online/digitaal materiaal waar leerlingen zelf in de klas mee kunnen werken. Hierdoor sluiten de programma’s van Kunstgebouw beter aan bij de programma’s van de lokale en de regionale instellingen.

Niet in alle regio’s worden de inhoudelijke programma’s van Kunstgebouw afgenomen, met name in gemeenten/regio’s waar sprake is van een sterke lokale of regionale instelling (zoals ToBe in Drechtsteden).

Wat soms wringt is dat Kunstgebouw in een aantal gemeenten/regio’s meerdere rollen heeft: als partner, penvoerder of trainer in een regionaal project van CMK maar ook als uitvoerder van de cultuureducatieve programma’s Kijk | Kunst en Doe | Kunst. Dit wordt ook door Kunstgebouw herkend. Wat helpt volgens Kunstgebouw is dat de werkprocessen intern gescheiden zijn: medewerkers die betrokken zijn bij projectgroepen CMK zijn niet de projectleiders van de inhoudelijke projecten. Kunstgebouw ziet ook een meerwaarde van deze ‘dubbelrol’: door de nauwe betrokkenheid van Kunstgebouw bij de regionale projecten CMK richting het aanpassen van Kijk | Kunst en Doe | Kunst aan de regionale wensen en nieuwe regionale programma’s die worden ontwikkeld.

Informereren en netwerken

In het algemeen zijn respondenten positief over de kennis en expertise van Kunstgebouw en het netwerk dat Kunstgebouw biedt, zoals het zicht op landelijke ontwikkelingen en de kennis van het onderwijs. Ook thematische bijeenkomsten als ‘lobbyen voor dummies’ in het kader van de komende gemeenteraadsverkiezingen worden waardevol gevonden.

Daarentegen is wel verschil in de waardering van de cultuurnetwerkersbijeenkomsten. Het wordt belangrijk gevonden dat cultuurnetwerkers van elkaars ervaringen kunnen leren en elkaar kunnen versterken. In een aantal gevallen is aangegeven dat de cultuurnetwerkersbijeenkomsten in hun huidige vorm daarvoor geen meerwaarde meer hebben, omdat onderlinge contacten voldoende zijn gelegd en men elkaar ook buiten de bijeenkomsten weet te vinden. Ook is in een aantal gevallen aangegeven dat de inhoud van de bijeenkomsten te weinig aansluit op de behoefte. Ook in praktische zin is het voor cultuurnetwerkers soms

lastig om de bijeenkomsten bij te wonen (agendatechnisch en de beperkte aanstelling van de cultuurnetwerkers). Kunstgebouw geeft aan dat de bijeenkomsten worden geëvalueerd en er navraag wordt gedaan aan welke onderwerpen nog meer behoefte is.

Ondersteuning CMK

Daarnaast heeft Kunstgebouw een belangrijke rol vervuld in het subsidietraject van CMK, onder meer door samenwerking van gemeenten/culturele instellingen te stimuleren in het doen van een aanvraag, zodat gemeenten een aanvraag bij het FCP hebben ingediend. Ook het enthousiasmeren van het onderwijs en de leerkrachten voor CMK en de netwerkbijeenkomsten voor penvoerders worden als positieve punten genoemd. Daar waar Kunstgebouw betrokken is bij CMK is men tevreden over de inzet van Kunstgebouw en verlopen de contacten prettig.

Aandachtspunten

Als aandachtspunten voor de inzet van Kunstgebouw zijn genoemd:

- Zorg ervoor dat inhoudelijke programma's na afloop van het project structureel worden ingebed in het onderwijs en leg daarbij ook een koppeling met andere vakken.
- Zorg voor betrokkenheid van lokale instellingen en zorg voor onderlinge afstemming, zodat Kunstgebouw en de lokale instellingen elkaar kunnen aanvullen en versterken.
- Zorg dat voor gemeenten, onderwijs en cultuurnetwerkers duidelijk is welke producten en diensten zij van Kunstgebouw kunnen afnemen (menukaart).
- Zorg ervoor dat er een duidelijk onderscheid wordt gemaakt in de verschillende taken van Kunstgebouw en dat belangen niet conflicteren.

2.3.2 Jeugdtheaterhuis, Popunie en SEOP

Jeugdtheaterhuis

Uit documentatie van een aantal gemeenten waar Jeugdtheaterhuis lessen verzorgt, blijkt dat gemeenten het voortbestaan van Jeugdtheaterhuis van belang vinden en de inzet van Jeugdtheaterhuis waarderen. Uit de beschikbare documentatie blijkt hierover het volgende:

- Uit gegevens van de gemeente Alphen aan den Rijn blijkt dat in 2013 ten opzichte van 2012 het subsidiebedrag voor 2013 met 35% is toegenomen (gemeente Alphen aan den Rijn 2012a). De gemeente Alphen aan den Rijn heeft de provincie met klem verzocht om vanaf 2013 een provinciale subsidie van € 200.000,00 bij te blijven dragen. Alleen dan kan volgens de gemeente Alphen aan den Rijn de functie jeugdtheater in Zuid-Holland behouden blijven (gemeente Alphen aan den Rijn 2012b).
- In de gemeente Maassluis is er in seizoen 2011-2012 en seizoen 2012-2013 een evaluatie gehouden naar Jeugdtheaterhuis. Uit de enquête onder reguliere gebruikers van het reguliere aanbod van Jeugdtheaterhuis (Jeugdtheaterhuis Zuid-Holland 2013b) blijkt onder meer dat:
 - Er (zeer) positieve beoordelingen zijn ten aanzien van onder andere (bereikbaarheid van) de accommodatie, de sfeer in het jeugdtheater, de inhoud van de lessen, de kwaliteit van de docenten en de kwaliteit van presentaties.
 - Jeugdtheaterhuis tot volle tevredenheid meedraait in het Cultuurmenu voor het basisonderwijs.
 - Jeugdtheaterhuis zich buiten het reguliere lesaanbod manifesteert in de Maassluis samenleving onder meer door middel van extra aanbod aan het basis- en voortgezet onderwijs, het organiseren van open lessen en het meewerken aan het gemeentelijke project 'Meedoen in Maassluis'.

- Er met het inzetten van de cultuurcoach op scholen een goede aansluiting ontstaat tussen het binnenschoolse en buitenschoolse jeugdtheateraanbod. Dit heeft ertoe geleid dat de gemeente Maassluis de overeenkomst met Jeugdtheaterhuis die na het seizoen 2013-2014 afliep heeft verlengd²⁰.
- In Capelle aan den IJssel is de cultuurnota 2009-2012 geëvalueerd, waaronder de pijler kunst- en cultuureducatie, waar de cultuurcoaches deel van uitmaken. De cultuurcoaches zijn twee combifunctionarissen cultuur: een combifunctionaris theater via het Jeugdtheaterhuis en een combifunctionaris van de SKVR-locatie Capelle zijn door de gemeente ingezet. Deze cultuurcoaches hebben in totaal 3.500 leerlingen bereikt en de scholen hebben aangegeven zeer tevreden te zijn. Op basis van de evaluatie is het cultuurbeleid gecontinueerd, waaronder de inzet van de cultuurcoaches. Gebleken is dat met de activiteiten vanuit de pijler kunst en -cultuureducatie goed invulling kan worden gegeven aan de in de nota vastgestelde missie en visie op cultuur. Deze pijler heeft bovendien een belangrijke positie in het landelijke cultuurbeleid (gemeente Capelle aan den IJssel 2013b).
- Gorinchem ondanks forse bezuinigingen, waaronder € 120.000,00 op cultuureducatie, in 2014 een budget beschikbaar stelt van € 239.000,00²¹, waardoor kleine initiatieven op het gebied van cultuureducatie, waaronder Jeugdtheaterhuis, toch kunnen blijven bestaan (gorinchem.nl).

De gemeenten met een leslocatie van Jeugdtheaterhuis zijn unaniem tevreden over het aanbod van Jeugdtheaterhuis. Dat blijkt uit de veelheid van activiteiten die worden afgenomen (binnenschoolse en buitenschoolse theaterlessen, familievoorstelling LOVE, inzet van cultuurcoaches). Het aanbod is van hoge kwaliteit, zoals onder meer gebleken is bij de familievoorstelling (LOVE). Wat een belangrijke rol speelt, is het feit dat Jeugdtheaterhuis in meerdere gemeenten werkzaam is. Jeugdtheaterhuis heeft daardoor voldoende schaal-grootte en slagkracht om kwaliteit en innovatie te kunnen bieden. Het aanbod van Jeugdtheaterhuis is belangrijk, omdat theater een belangrijke vormende functie voor de ontwikkeling van het kind heeft. Daarnaast speelt Jeugdtheaterhuis een belangrijke rol in talentontwikkeling.

Daarnaast zijn de gemeenten ook tevreden over Jeugdtheaterhuis als organisatie. Jeugdtheaterhuis wordt ervaren als een partner die actief meedenkt, ondernemend en transparant is, veel ervaring heeft en ook prettig samenwerkt met lokale instellingen op het gebied van cultuureducatie en brede school. Jeugdtheaterhuis heeft aangetoond dat ze open staan voor veranderingen van de werkwijze en aanbod waar nodig. Zo worden er komend seizoen bijvoorbeeld ook goedkopere activiteiten aangeboden, waardoor het aanbod laagdrempelig blijft.

Wel is te merken dat door de afgenomen provinciale subsidie er minder aanbod aan activiteiten is. Nog verdere afbouw is onwenselijk, maar dat vereist wel een gezamenlijke inzet van alle betrokken overheden. Voor zover nu bekend, zullen gemeenten ook de komende jaren het aanbod van Jeugdtheaterhuis blijven afnemen.

²⁰ Met dien verstande dat op subsidiebasis een en ander verder uitgewerkt zal worden.

²¹ Wat kan uitgroeien tot € 359.000,00 in 2016.

Popunie en SEOP

SEOP en Popunie maken doorgaans geen rechtstreekse afspraken met gemeenten, maar bijvoorbeeld met het middenkader en onderwijs. Dat maakt het zicht van de geïnterviewde respondenten op de inzet van deze instellingen beperkt. Wel zijn er andere indicatoren die duiden op de waardering van SEOP en Popunie. Belangrijkste indicator is dat de provinciale subsidie die wordt ingezet voor de 'basis' van de organisaties als 'seed money' kan worden beschouwd: in 2013 zijn er ten opzichte van 2012 meer additionele middelen voor projecten verworven bij gemeenten, fondsen en sponsors.

Andere indicatoren zijn:

- boeken van voorstellingen in 2013 voor 2014 voor een project dat in 2013 is ontwikkeld (SEOP);
- de blijvende grote belangstelling voor projecten: scholen, gemeenten en culturele instellingen blijven de projecten/activiteiten afnemen (zowel SEOP als Popunie);
- het feit dat activiteiten onderdeel worden van een gemeentelijk cultuurplan (Popunie in Rotterdam).

Aandachtspunt

Niet bij alle respondenten is bekend wat de provinciale cultuurinstellingen, met name Popunie en SEOP, te bieden hebben. Enkele respondenten geven aan dat het wenselijk zou zijn dat provinciale cultuurinstellingen meer bekendheid geven aan hun aanbod, zodat duidelijk wordt waar de provinciale instellingen mogelijk een rol zouden kunnen vervullen in aanvulling op het regionale en lokale aanbod.

2.4 Toekomstvisie

2.4.1 Kunstgebouw

Gemeenten zien ook voor de toekomst op verschillende punten een meerwaarde van Kunstgebouw:

- De subsidie in het kader van de basisvoorziening is in ieder geval tot en met 2016 van belang voor de continuïteit van de uitvoering van CMK. Daarna is het niet duidelijk welke functie voor Kunstgebouw zou kunnen worden weggelegd, omdat niet duidelijk is hoe het landelijke beleid er na 2016 uit zal zien.
- Kunstgebouw levert een bijdrage aan het cultuurnetwerk en de culturele infrastructuur in kleine gemeenten. Dit geldt ook voor de inhoudelijke programma's van Kunstgebouw in kleine gemeenten. Tegelijkertijd wordt in een aantal gevallen aangegeven dat er minder belang wordt gehecht aan de voortzetting van de inhoudelijke programma's van Kunstgebouw. Het is de bedoeling dat er na afloop van CMK vooral gebruik zal worden gemaakt van lokale instellingen waarbij, indien nodig, aanvullende expertise zal worden ingekocht. Binnen CMK wordt ingezet op kennisdeling zodat na afloop van het programma scholen en lokale instellingen samen met elkaar verder kunnen.
- Kunstgebouw heeft kennis en expertise op het gebied van het onderwijs in huis, zoals regelgeving en onderwijs, bijvoorbeeld aan welke eisen moet een school voldoen, wat zijn beschikbare budgetten. Scholing van cultuurnetwerkers zorgt ervoor dat zij op de hoogte blijven van relevante ontwikkelingen en dit vervolgens kunnen overbrengen op de regio.

De provinciale subsidie maakt het mogelijk dat Kunstgebouw zich op diverse manieren voor cultuureducatie kan inzetten. Zolang van rijkswege het belang van cultuureducatie wordt

onderschreven en er specifieke lesmethoden nodig zijn, is er ook een functie voor Kunstgebouw om te voorzien in kwalitatief goede cultuureducatie, vooral in landelijke gebieden. Daarnaast zal de ontwikkeling van de doorgaande leerlijn naar verwachting in 2016 nog niet zijn afgerond. Er is onlangs een nieuw bestuurlijk kader cultuur en onderwijs ondertekend. Mogelijk komt daar een vervolg op de Deelregeling CMK uit voort.

2.4.2 Jeugdtheaterhuis, Popunie en SEOP

Van een aantal gemeenten waar Jeugdtheaterhuis de functie van cultuurcoach vervult is duidelijk dat de subsidierelatie voor de komende jaren zal worden verlengd. Van Popunie is bekend dat er een meerjarige relatie is aangegaan met de gemeente Rotterdam in het kader van het Cultuurplan. Duidelijk is dat ook in 2014 gemeenten een financiële bijdrage leveren aan de activiteiten van de provinciale cultuurinstellingen. Hoe dat er na 2015 uit zal zien is niet bekend. Eén gemeente geeft aan dat subsidiëring aangescherpt zal worden op basis van maatschappelijk rendement.

3 Inzet cultuurnetwerkers

3.1 Uitgangssituatie 2011

Uit het onderzoek uit 2011 (Van Essen, Ligtfoot-Janssen 2011), kwam naar voren dat de cultuurnetwerker een cruciale rol speelde bij de totstandkoming en/of het behoud van regionale samenwerking. Cultuurnetwerkers droegen bij aan het leggen van verbindingen en het ambtelijke overleg. Daarnaast hadden ze contacten met andere regio's, onder meer via het structurele overleg dat wordt georganiseerd door Kunstgebouw. De regio's gaven in 2011 aan dat de bijdrage van de provincie noodzakelijk is om de functie van cultuurnetwerker in stand te houden.

3.2 Doelstellingen en inzet 2013

De provincie Zuid-Holland heeft besloten de subsidie voor cultuurnetwerkers in de periode 2013-2016 voor te zetten. Er worden de volgende eisen aan de cultuurnetwerker gesteld²² om voor subsidie in aanmerking te komen:

- De cultuurnetwerker ondersteunt het regionale cultuurnetwerk en vervult een schakelfunctie bij de spreiding en de afstemming van vraag en aanbod op het vlak van cultuurparticipatie en in het bijzonder cultuureducatie.
- Hij/zij doet dit door als 'spin in het web' te fungeren en de samenwerking tussen culturele instellingen, gemeenten en het primair en voortgezet onderwijs te vergroten.
- De cultuurnetwerker kan tevens gemeenten ondersteuning bieden in hun deelname aan de Rijksregeling 'Cultuureducatie met Kwaliteit 2013-2016'. Hij/zij werkt in opdracht van samenwerkende gemeenten binnen de regio.
- De gemeenten bepalen zelf de netwerkstructuur en het bijbehorende takenpakket van de cultuurnetwerker.
- De activiteiten van de cultuurnetwerker dienen voornamelijk regionaal te zijn en daarnaast dient het aandeel activiteiten gericht op cultuureducatie substantieel te zijn²¹.

Ten opzichte van 2011 zijn er wat (personele) verschuivingen geweest onder de cultuurnetwerkers. In de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden zijn de taken van de cultuurnetwerker ondergebracht bij de Stichting Glas en niet langer bij de RAAK in Cultuur en de bibliotheek. Op Goeree-Overflakkee is er in 2013 enige tijd geen cultuurnetwerker geweest. In Haaglanden is er ook een personele wisseling geweest. In de overige regio's zijn dezelfde cultuurnetwerkers in dienst als in 2011.

De inzet van de cultuurnetwerkers is voor een belangrijk deel gericht op CMK. Dit betrof in de eerste plaats coördinatie in de totstandkoming van de regionale aanvraag. Daarnaast spelen de cultuurnetwerkers een belangrijke rol in de uitvoering van de regionale plannen van aanpak, namelijk:

- coördinatie/procesbewaking van CMK (als projectleider/deelname aan de projectgroep CMK);

²² Zie subsidieverordening cultuurnetwerkers.

- het onderhouden van contacten met scholen, onder andere gericht op stimuleren tot deelname aan CMK en het in kaart brengen van wensen en behoeften van het onderwijs;
- het onderhouden van contacten met culturele instellingen ten behoeve van afstemming met het onderwijs en het aanjagen van de professionalisering van culturele instellingen (bijvoorbeeld meer toekomstgericht zijn vanwege wegvallen subsidies).

In twee regio's - Hoeksche Waard en Drechtsteden - vervult de cultuurnetwerker alleen nog maar taken binnen CMK. In andere regio's hebben cultuurnetwerkers ook taken op het gebied van cultuureducatie buiten CMK. Daarbij gaat het bijvoorbeeld over:

- bevorderen van de afstemming tussen culturele instellingen en het voortgezet onderwijs;
- ondersteuning van het regionaal platform cultuureducatie;
- leggen van verbindingen tussen primair en voortgezet onderwijs;
- het vullen van de cultuurme.nu;
- zorgen voor afstemming van binnenschools en buitenschools aanbod;
- zorgen voor afstemming met cultuurcoaches/combinatiefunctionarissen;
- aanjagen van cultuureducatieve projecten buiten CMK, bijvoorbeeld op het gebied van erfgoededucatie;
- versterking van de samenwerking tussen culturele instellingen en het basisonderwijs in gemeenten die niet deelnemen aan CMK/uitrol van projecten CMK naar andere gemeenten.

Daarnaast is een belangrijke taak van de cultuurnetwerkers het bijhouden van relevante trends en ontwikkelingen in brede zin rond cultuureducatie en -participatie. Regio's geven aan dat dit bijdraagt aan de ondersteuning van culturele instellingen. Een regio geeft hiervoor als reden dat er voor culturele instellingen veel veranderingen zijn op dit moment, onder meer door het wegvallen van subsidies. Extra ondersteuning bij het volgen van trends en ontwikkelingen is daarom gewenst.

De aansturing van de cultuurnetwerker zou formeel via de gemeente moeten lopen. Omdat de inzet van cultuurnetwerkers voor het merendeel plaatsvindt in het kader van CMK, zijn deze plannen van aanpak leidend voor de taken en werkzaamheden van de cultuurnetwerker. Gemeenten hebben zich aan de subsidieaanvragen CMK gecommitteerd en maken deel uit van projectgroepen. Aansturing van de cultuurnetwerkers door gemeenten zowel binnen als buiten CMK is voornamelijk op hoofdlijnen.

Als het gaat om regionale afstemming is de rol van de cultuurnetwerker buiten CMK beperkt. Hierbij gaat het in enkele regio's om afstemming van cultuuraanbod in verschillende woonkernen, het uitrollen van lokale activiteiten naar andere gemeenten, meer bekendheid geven aan het (lokale) aanbod (bijvoorbeeld door middel van een digitaal platform), beleidsmatige ondersteuning van de culturele raad en betrokkenheid bij een project cultuurparticipatie voor ouderen.

Naast CMK speelt het wegvallen van de RAS een rol in de verschuiving van de focus van de cultuurnetwerkers. Hierdoor zijn er buiten cultuureducatie weinig regionale projecten en is ook de ambtelijke en bestuurlijke samenwerking verminderd of weggefallen, omdat deze nu niet meer wordt opgelegd in het kader van de RAS. Dit maakt dat cultuurparticipatie nu meer als een lokale aangelegenheid wordt gezien. In een aantal regio's (Hoeksche Waard en Midden-Holland) is er wel nog sprake van ambtelijke en bestuurlijke afstemming buiten CMK, bijvoorbeeld als het gaat om bezuinigingen op het bibliotheekwezen, subsidieverlening en het bepalen van prestatieafspraken met culturele instellingen over subsidies en het uitwisselen van ideeën. Hier speelt de cultuurnetwerker verder geen rol in.

De veranderende inzet van cultuurnetwerkers en de omvang van hun takenpakket zorgt er wel voor dat in grotere regio's nu wat onvrede heerst over het aantal beschikbare uren voor de cultuurnetwerkers.

3.3 Waardering inzet cultuurnetwerkers door gemeenten/regio's²³

Cultuurnetwerkers werden in 2011 voornamelijk gewaardeerd om hun rol bij de totstandkoming van het netwerk en regionale samenwerking. Nog steeds worden het aanjagen van processen, functioneren als smeermiddel en stimuleren van samenwerking gewaardeerd. Door de verandering in de taken van de cultuurnetwerker worden nu ook andere aspecten meer gewaardeerd. Zo noemen meerdere regio's het belang van de onafhankelijke positie die de cultuurnetwerker tussen andere partijen inneemt, het belang van een centraal aanspreekpunt voor CMK voor de regio en het FCP en het meedenken met de inhoud. De inhoudelijke kennisdeling van cultuurnetwerkers speelt op dit moment een grotere rol dan in 2011.

3.4 Toekomstvisie

Wat betreft de toekomstvisie op de cultuurnetwerkers is het volgende aangegeven:

- Er wordt aangegeven dat de korte termijn subsidie een lange termijn visie rond de cultuurnetwerker ondermijnt. Regio's geven aan dat zonder subsidie de cultuurnetwerker niet kan worden gehandhaafd.
- Omdat de cultuurnetwerkers een belangrijke rol spelen in CMK is het van belang om in ieder geval gedurende de looptijd van CMK de subsidie voor cultuurnetwerkers te handhaven.
- Regio's geven aan dat de onafhankelijke positie van de cultuurnetwerker een meerwaarde heeft. Het is daarom de vraag of cultuurnetwerkers van dezelfde waarde kunnen zijn als ze exclusief betaald worden door een van de partijen, bijvoorbeeld de gemeente.

²³ In de gesprekken met de cultuurnetwerker zelf is dit niet aan de orde geweest. Hierdoor is de waardering van de cultuurnetwerker niet over alle regio's bekend.

4 Conclusies

4.1 Conclusies

- De provinciale cultuurinstellingen zetten zich op verschillende manieren in voor het gemeentelijke cultuureducatie en -participatiebeleid. Zij kennen ook verschillende doelgroepen.
- Kunstgebouw zet zich in voor de inhoudelijke programma's voor het onderwijs en voor CMK, dit laatste veelal in regionaal verband. Ook Jeugdtheaterhuis, SEOP en Popunie ondersteunen gemeenten op het gebied van cultuurparticipatie en -educatie, ondanks dat de gemeenten in 2011 aangaven met name van Kunstgebouw gebruik te zullen maken.
- Kunstgebouw speelt als onderdeel van de basisvoorziening een belangrijke rol, zowel als aanbieder van het inhoudelijke programma, qua expertise op het gebied van landelijke ontwikkelingen en het onderwijs en voor het bieden van ondersteuning bij de uitvoering van CMK. In het algemeen worden de inzet en de expertise van Kunstgebouw gewaardeerd.
- Uit evaluatieverslagen, de afname van producten en diensten, het feit dat subsidierelaties met gemeenten zijn voortgezet en meer additionele middelen zijn verworven bij gemeenten, fondsen en sponsors, blijkt de waardering van de inzet van de provinciale cultuurinstellingen Jeugdtheaterhuis, SEOP en Popunie.
- De inzet van cultuurnetwerkers is voor een belangrijk deel gericht op CMK. Daarnaast worden ook taken op het gebied van cultuureducatie uitgevoerd buiten CMK. Nog steeds worden de inzet van cultuurnetwerkers wat betreft het aanjagen van processen, functioneren als smeermiddel en stimuleren van samenwerking door gemeenten gewaardeerd. Ook heeft er een verschuiving in de focus van de cultuurnetwerkers plaatsgevonden: de inhoudelijke kennisdeling van cultuurnetwerkers speelt op dit moment een grotere rol dan in 2011. Hieruit kan worden opgemaakt dat het cultuurnetwerkers is gelukt om mee te bewegen met de veranderingen van de afgelopen jaren.
- Kunstgebouw en de cultuurnetwerkers hebben een belangrijke rol gespeeld in de subsidieaanvragen CMK en zijn ook van belang voor de uitvoering daarvan. Het feit dat er een door de provincie gesubsidieerde basisvoorziening en cultuurnetwerkers zijn, maakt het betaald gebruik daarvan door gemeenten mogelijk. Het is onwaarschijnlijk dat er zonder deze voorzieningen in deze mate in Zuid-Holland aan CMK zou zijn deelgenomen.
- De provinciale cultuurinstellingen en de cultuurnetwerkers spelen een belangrijke rol in de (regionale) spreiding en de kwaliteit van cultuurparticipatie en -educatie. De provinciale subsidie is voor alle provinciale cultuurinstellingen van belang als 'seed money': het feit dat de provincie zorgt voor de onderbouw maakt het mogelijk om bijdragen te krijgen van gemeenten, fondsen en sponsors. Daarmee is de provinciale doelstelling voor de basisvoorziening behaald.
- Omdat de onderbouw de basis is voor de bovenbouw, is handhaving van de basisvoorziening wenselijk vanwege de spreiding en de toegankelijkheid van cultuurparticipatie en -educatie, waaronder de continuïteit van de uitvoering van CMK. Dit is ook conform de afspraken in het kader van Algemeen Kader Bestuurlijke verhoudingen Cultuur 2013-2016, zoals in 2012 vastgesteld door het Ministerie van OCW, IPO en VNG. In de loop van 2016 zou, op basis van relevante ontwikkelingen binnen de provincie Zuid-Holland en eventueel nieuw landelijk beleid, opnieuw moeten worden bezien welke ondersteu-

ning gemeenten nodig hebben en wat de rol van de basisvoorziening en cultuurnetwerkers daarin zou kunnen zijn.

Schriftelijke documentatie

- Essen AM van, Ligtvoet-Janssen MGA. Terugblik en toekomstvisie Cultuurparticipatie RAS-regio's in Zuid-Holland. Den Haag: Tympaan Instituut, 2011.
- Gemeente Alphen aan den Rijn. Brief aan de raad van de gemeente Alphen aan den Rijn d.d. 21 maart 2012a.
- Gemeente Alphen aan den Rijn. Brief gemeente Alphen aan den Rijn aan Provinciale Staten van Zuid-Holland d.d. 21 maart 2012b.
- Gemeente Capelle aan den IJssel. Bespreekstuk evaluatie cultuurnota 2009-2012 d.d. 16-09-2013b.
- Gemeente Capelle aan den IJssel. Evaluatie cultuurnota 2009-2012. Kunst ontdekken, kunst delen, kunst beleven. Capelle aan den IJssel: gemeente Capelle aan den IJssel, 2013a.
- Jeugdtheaterhuis Zuid-Holland. Activiteitenplan 2013. Gouda: Jeugdtheaterhuis Zuid-Holland, 2012.
- Jeugdtheaterhuis Zuid-Holland. Activiteitenplan 2014. Gouda: Jeugdtheaterhuis Zuid-Holland, 2013a.
- Jeugdtheaterhuis Zuid-Holland. Brief bij jaarrekening en jaarverslag 2013. Gouda: Jeugdtheaterhuis Zuid-Holland, 2014c.
- Jeugdtheaterhuis Zuid-Holland. Jaarrekening 2013. Gouda: Jeugdtheaterhuis Zuid-Holland, 2014a.
- Jeugdtheaterhuis Zuid-Holland. Jaarverslag 2013. Gouda: Jeugdtheaterhuis Zuid-Holland, 2014b.
- Jeugdtheaterhuis Zuid-Holland. Jeugdtheaterhuis Maassluis. Inhoudelijk verslag 2010-2013. Gouda: Jeugdtheaterhuis Zuid-Holland, 2013b.
- Popunie Zuid-Holland. Activiteitenplan kwantitatieve gegevens 2013. Rotterdam: Popunie Zuid-Holland, 2012.
- Popunie Zuid-Holland. Activiteitenplan kwantitatieve gegevens 2014. Rotterdam: Popunie Zuid-Holland, 2013.
- Popunie Zuid-Holland. Inhoudelijke verslaglegging en kwantitatieve gegevens 2013. Rotterdam: Popunie Zuid-Holland, 2014.
- Provincie Zuid-Holland. Notitie visie GS afbouw cultuurparticipatie. Den Haag: provincie Zuid-Holland, 2011a.
- Provincie Zuid-Holland. Erfenis, erfgoed en erfgoed. Beleidsvisie cultureel erfgoed 2013-2016. Den Haag: provincie Zuid-Holland, 2011b.
- Provincie Zuid-Holland. Voortgangsrapportage 'Bezuinigen op subsidies.' Den Haag: Provincie Zuid-Holland, 2012a.
- Provincie Zuid-Holland. Subsidieaanvraag cultuurnetwerkers Zuid-Holland. Den Haag: Provincie Zuid-Holland, 2012b.
- Stichting Educatieve Orkest Projecten (SEOP). Activiteitenplan 2013. Den Haag: SEOP, 2012a.
- Stichting Educatieve Orkest Projecten (SEOP). Begroting 2013. Den Haag: SEOP, 2012b.
- Stichting Educatieve Orkest Projecten (SEOP). Activiteitenplan 2014. Den Haag: SEOP, 2013.
- Informatie aangeleverd door Jeugdtheaterhuis, Kunstgebouw, Popunie en SEOP.

Websites

capelleaandenijssel.nl	gemeente Capelle aan den IJssel
gorinchem.nl	gemeente Gorinchem
kunstgebouw.nl	Kunstgebouw
maassluis.nl	gemeente Maassluis

B Bijlage 1

Overzicht doelstellingen Deelregeling Cultuureducatie met Kwaliteit

De vier hoofddoelstellingen van de Deelregeling Cultuureducatie met Kwaliteit (CMK) zijn:

- versterking van de ontwikkeling, verdieping en vernieuwing van het curriculum voor het leergebied kunstzinnige oriëntatie teneinde doorgaande leerlijnen te realiseren door scholen die zich daarmee willen onderscheiden;
- vergroting van de vakinhoudelijke deskundigheid van leerkrachten op het gebied van cultuureducatie, inclusief vakdocenten en educatief medewerkers;
- versterking van de relatie van de school met de lokale culturele en sociale omgeving ten behoeve van kunstzinnige en culturele ontwikkeling van leerlingen;
- ontwikkeling en toepassing van een instrumentarium voor het beoordelen van de culturele ontwikkeling van leerlingen.

In Zuid-Holland wordt in het kader van de doelstellingen van CMK onder meer ingezet op:

- ontwikkelen van een visie op cultuureducatie;
- ontwikkeling van cultuureducatieplannen en van cultuureducatieve programma's in aansluiting op kerndoelen, het onderwijsprogramma, waarbij aandacht is voor samenhang tussen verschillende culturele activiteiten en de plaats van cultuur in andere vakken;
- ontwikkelen van fysieke netwerken van onderwijs en culturele instellingen en bijeenkomsten organiseren waar de kennis over cultuureducatie gedeeld wordt;
- ontwikkelen van een netwerk van ICC'ers en combinatiefunctionarissen die zorgdragen voor een natuurlijke verbinding van cultuureducatie met het onderwijs;
- opzetten van digitale netwerken waarin educatief aanbod bijeengebracht en ontsloten wordt;
- programma's gericht op deskundigheidsbevordering van leerkrachten, ICC'ers en medewerkers van culturele instellingen, onder meer door cursussen en workshops.

B Bijlage 2

Overzicht respondenten

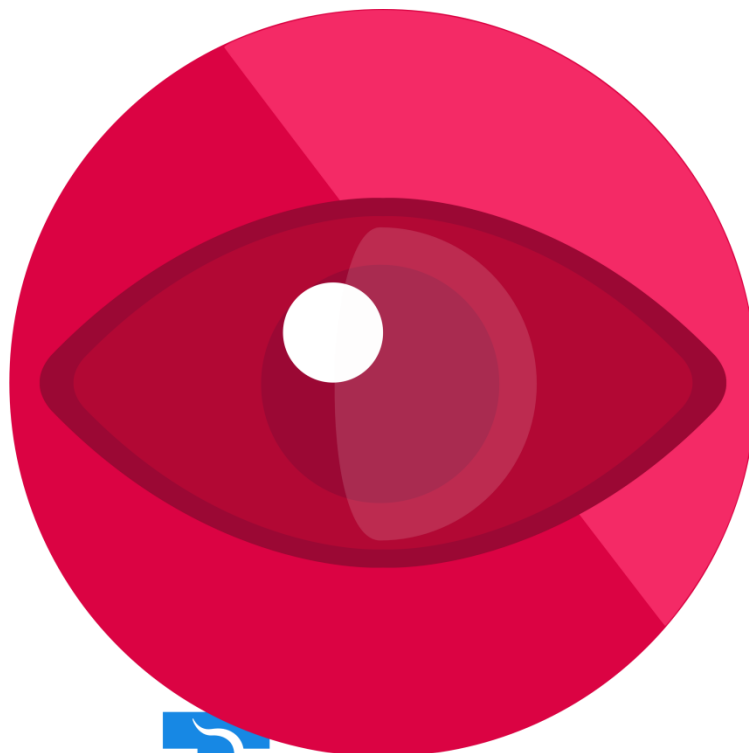
Provinciale cultuurinstellingen algemeen en cultuurnetwerkers:

- mevrouw E. Batenburg, gemeente Gorinchem
- mevrouw I. van Breda, Samenwerkingsorgaan Holland Rijnland
- mevrouw S. Beunke, Bureau Drechtsteden
- mevrouw I. Dijkgraaf-Valburg, Intergemeentelijk Samenwerkingsorgaan Midden-Holland
- mevrouw M. Gersie, Kunstgebouw
- mevrouw E. Gouwens, gemeente Binnenmaas
- mevrouw V. Leenhouts, gemeente Pijnacker-Nootdorp
- mevrouw H. Muntslag, Sport en evenementen Haaglanden
- mevrouw A. Overwater, gemeente Goeree-Overflakkee
- mevrouw N. van der Wielen, gemeente Hellevoetsluis

Specifiek over Jeugdtheaterhuis:

- mevrouw A. van Dijk, gemeente Capelle aan den IJssel
- mevrouw E. Extra, gemeente Alphen aan den Rijn
- de heer R. Mank, gemeente Maassluis
- de heer E. van der Spek, gemeente Gouda
- mevrouw B. Voskamp-Korbee, gemeente Leiden

zijde

het

bezoekadres

Anna van Saksenlaan 51
2593 HW Den Haag

postadres

Postbus 93010
2509 AA Den Haag

contact

www.tympan.nl
info@tympan.nl
[@tympan_inst](https://twitter.com/tympan_inst)
070 3371000

het begint bij de basis

monitor basisinfrastructuur
cultuurparticipatie en cultuurnetwerkers

nummer: 0646

prijs: € 8,90

deze publicatie is mede mogelijk gemaakt
door steun van de provincie Zuid-Holland

